

IZLAGANJA

Anton Tamarut

VJERA I SMISAO KRŠĆANSKE ŽENIDBE U KRIZI

Prof. dr. sc. Anton Tamarut

Katolički bogoslovni fakultet – Zagreb

Izvorni znanstveni rad

UDK: [230.11 + 233.1/.42+234.1/.2+241.51+269.4]

[159.922.62]:

[124.2]265.5”81.373.7:2””7126” [0.000.282]

Primljeno 21. prosinca 2015.

Vjera i smisao kršćanske ženidbe u uzajamnom su uzročno-posljedičnom odnosu. Bez vjere kršćanska ženidba gubi svoj smisao i značenje, a s druge strane kršćanska ženidba pokazuje svu životnost i dinamiku vjere, njezin istinski i pravi smisao i značenje, konačnu svrhu i cilj. Iz takve životne povezanosti razumljivo je da se kriza vjere odražava na krizu kršćanske ženidbe, odnosno da se u krizi smisla kršćanske ženidbe ogleda kriza vjere. Kako vjera tako i kršćanska ženidba, koja se na vjeri temelji i njome hrani, odvijaju se u životnim odnosima i neizbježnim promjenama, nisu statične nego dinamične i rastuće veličine te ih na svoj način prati stalna kriza na koju je potrebno odgovoriti stalnim obraćanjem i obnovom, uz trajnu težnju k sve dubljoj i cjelovitoj vjeri (usp. Kol 2,2). Stoga buđenje vjere i odgoj za zrelu vjeru i danas predstavlja najvažniji element cjelokupne pripreve za kršćansku ženidbu.

O vjeri je potrebno govoriti u vidu dara i susreta, povjerenja i suradnje, o braku kao životnom prostoru vjere prožete odgovornom, snažnom i nježnom ljubavlju. U ženidbenom pastoralu važno mjesto treba imati dugotrajno, ustrajno i domišljato odgajanje za crkvenost jer bez stvarnog i pravog doživljavanja Crkve, bez razumijevanja njezine prave naravi i njezina poslanja u svijetu teško se može zamisliti pravi i stvaran smisao kršćanske ženidbe. Što se zapravo misli pod *vjenčanjem u crkvi*? Misli li se tu tek na materijalni, sakralni crkveni prostor ili na živu i duhovnu zajednicu vjere? Na Crkvu, Kristovo otajstveno tijelo?! Odgovor je na to pitanje ključan, kao što je bitno da postoji Crkva s obiteljskim licem u kojoj će se

mladi supružnici moći s lakoćom udomiti te iznutra izgrađivati svoju obitelj kao kućnu Crkvu.

Ključne riječi: vjera, ženidba, kriza, dar, milost, obraćenje, čovjek – slika Božja, Crkva, crkvenost.

* * *

Uvod

Vjera i smisao kršćanske ženidbe u uzajamnom su uzročno-posljedičnom odnosu, što je neizravno sugerirano i u naslovu predavanja. Ono što vrijedi za druge sakramente, vrijedi i za ženidbu, i ona je naime sakrament vjere: *signa protestantia fidem*, kako kaže Toma Akvinski.¹ Tu vlastitost posebno ističe Drugi vatikanski koncil kada kaže da oni (sakramenti) „ne samo da vjeru pretpostavljaju nego je riječima i stvarima hrane, krijepe i izražavaju“.² Bez vjere kršćanska ženidba gubi svoj smisao i značenje, a s druge strane kršćanska ženidba pokazuje svu životnost i dinamiku vjere, njezin istinski i pravi smisao i značenje, konačnu svrhu i cilj. Iz takve životne povezanosti razumljivo je da se kriza vjere odražava na krizu kršćanske ženidbe, odnosno da se u krizi smisla kršćanske ženidbe ogleda kriza vjere.

1. Trenutna i stalna kriza – trenutno i stalno obraćenje

Kako se na ovome Teološko-pastoralnom seminaru želi „prići temi braka i obitelji s pozitivne strane u vidu buđenja istinske volje za brak i obitelj, te njihovo pravo vrednovanje“,³ već je zbog toga potrebno izbjeći jednostrano ocrnjivanje našeg vremena i današnjeg stanja vjere i smisla kršćanske ženidbe. U takvom pristupu mogu nam pomoći riječi svetog Augustina, ali i pape Franje. Sveti Augustin kaže: „A ti susrećeš ljude koji plaču nad svojim vremenom kao da bi vremena naših pređa bila dobra... Ako si od zloga oslobođen, ako si

1 TOMA AKVINSKI, *Summa theologiae*, I–II, q. 106, aa. 1 i 2.

2 DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Sacrosanctum Concilium. Konstitucija o svetoj liturgiji* (4. XII. 1963.), br. 59, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: SC).

3 Iz Uvoda u temu TPS-a otisnutog na prigodnom letku. Teološko-pastoralni seminar za svećenike i redovnike Riječke metropolije pod naslovom *Priprava za kršćansku ženidbu kao evangelizacijski izazov* organizirao je Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Teologija u Rijeci, u Velikoj dvorani Teologije (br. 210), Omladinska 14, Rijeka, 22. rujna 2015.

već povjerovao u Sina Božjega, ako si već zadojen i poučen Svetim pismom, čudim se što misliš da je Adam imao dobra vremena. I tvoji su roditelji nosili Adama... Zar se ne zgražamo nad svime što smo čuli, nad svime što smo čitali? Da bismo tako imali razloga da radije zahvaljujemo negoli da mrmljamo nad svojim vremenom.⁴⁴ A papa Franjo u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* piše: „U svim je povijesnim razdobljima prisutna ljudska slabost, zaokupljenost vlastitim unutarnjim svijetom, samozadovoljstvo, a da ne spominjemo požudu koja nam svima prijeti. Ta je stvarnost uvijek prisutna, u ovom ili onom obliku; više se duguje ljudskim ograničenjima no pojedinom okruženju i okolnostima. Dakle, ne govorimo da je danas teže; samo je različito.⁴⁵ Svaka naime kriza predstavlja svojevrсно čistilište u kojemu se gube priviđenja i nestaju iluzije, a ostaju zadani i čvrsti temelji kojima se treba vratiti, i na njima nastaviti graditi pročišćenom sviješću i prosvijetljenom savješću.

Kada je riječ o vjeri i o kršćanskom smislu ženidbe, teško je reći da postoje povijesna razdoblja u kojima ona ne bi prolazila određenu krizu, da ne reknemo čistilište. Radi se naime o životnim odnosima i procesima, o životnom i povijesnom putu i suputništvu, o rastu i sazrijevanju, o stvarnostima kojima su životne mijene i promjene na neki način svojstvene. Moglo bi se čak reći kako je vjeri, pa onda i smislu kršćanske ženidbe, u određenom pogledu namijenjena stalna kriza; ona im je na neki način imanentna. Naime, u kršćanskome duhovnom životu ne postoji dosegnuta razina svetosti na kojoj bi se netko trebao zaustaviti, i u njoj samodopadno uživati. Tek bi to bila prava kriza vjere i naznaka duhovne nesreće. Obraćanje, kao čin i proces kojim se nadvladava duhovna kriza, spada naime u jednu od temeljnih kategorija vjere, a riječ je zapravo o trajnom procesu koji nikada ne može biti potpuno dovršen ni savršen te je uvijek povezan sa sviješću o značajnom zaostajanju i raskoraku između onoga što jesmo i onoga što bismo trebali biti. Vjera se, prema enciklici *Lumen fidei*, sastoji, „u čovjekovoj raspoloživosti da se dopusti uvijek

4 AURELIJE AUGUSTIN, *Sermo Caillau-Saint-Yves*, 2,92: PLS 2, 441-552; cit. prema: Časoslov rimskog obreda IV, Zagreb, 1985., str. 82.

5 PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2013., br. 263 (dalje: EG).

iznova preobražavati Božjim pozivom.⁶ Podsjetimo na to da se za Crkvu na putu kaže da je *semper reformanda*, što također znači da su i njezini članovi i pojedine skupine u njoj također u stalnoj obnovi. A obnova i obnavljanje redovito znači da stvari nisu do kraja posložene i na mjestu, o čemu u najnovije doba svjedoči i apostolska pobudnica *Evangelii gaudium* u kojoj se papa Franjo obraća članovima Crkve kako bi ih potaknuo „na trajnu misijsku obnovu“.⁷

To nipošto ne znači da bi današnju krizu vjere i smisla kršćanske ženidbe trebalo omalovažiti; ona je ozbiljna, treba je uzeti ozbiljno i prema njoj se postaviti odgovorno i angažirano, dajući ipak pritom veću važnost rješenjima negoli problemima. Prema krizi vjere i smisla kršćanske ženidbe i danas treba nastupiti s onom ozbiljnošću i sigurnošću kojom je Isus nastupio na početku svoga javnog djelovanja kada je, naviještajući kraljevstvo Božje, sve pozvao da se obrate i vjeruju evanđelju (usp. Mk 1,15), ili kada je odlučno i jasno branio izvorni Božji naum o nerazrješivosti ženidbenog saveza (usp. Mk 10,2-12; Mt 19,3-9) te naglasio kako je dar razumjeti taj Božji naum (usp. Mt 19,11). Naime, nemoguće je iz krize vjere izaći bez obraćenja, bez stvarnog mentalnog i životnog zaokreta koji vodi iskustvu ljepote i radosti vjere. A nesumnjivo je da je i smisao kršćanske ženidbe moguće naći samo u vjeri koja se hrani i obnavlja ljepotom i radošću evanđelja.

Onima, dakle, koji se hrvaju s krizom vjere i koji ne vide smisao kršćanske ženidbe, a čini se da je takvih danas mnogo i svakim danom sve više, potrebno je odvažno i s pouzdanjem ukazati na mogućnost i potrebu obraćenja.⁸ Takvim je osobama potrebno ukazati na ljepotu i radost vjere koju su ili izgubili ili ju još nikada nisu osjetili. To, dakako, treba učiniti riječima i nadasve životnim primjerom.

6 PAPA FRANJO, *Lumen fidei – Svjetlo vjere. Enciklika o vjeri* (29. VI. 2013.), br. 13, Zagreb, 2013. (dalje: LF).

7 PAPA FRANJO, *Laudato si'.* Enciklika o brizi za zajednički dom (24. V. 2015.), br. 3, Zagreb, 2015.

8 Usp. *Isto*, br. 205: „Iako ljudi mogu pasti na najniže grane, mogu se također izdići iznad sebe samih, ponovno izabrati dobro i krenuti iznova, neovisno o bilo kojoj psihološkoj i društvenoj uvjetovanosti. Mogu se iskreno preispitati, prepoznati svoje duboko nezadovoljstvo i krenuti novim putem prema istinskoj slobodi. Nema tog sustava koji može potpuno zatrti našu otvorenost za ono što je dobro, istinito i lijepo, ili sposobnost koju nam je Bog dao da odgovorimo na njegovu milost, koja djeluje duboko u našim srcima.“

Nije dovoljno nekoga samo uputiti prema izlazu iz krize nego je također potrebno i pratiti ga na putu do nove životne situacije. Obraćanje je usmjereno prema budućnosti, povezano je s nadom u spasenje; ono budi i potiče radost; u sebi sadrži obećanje života, takvog naime života koji čovjek ne može ostvariti sâm i na svoju ruku već ga može doseći jedino u zajedništvu s Bogom i s bližnjima. Poznato je da obraćenje čovjeka oslobađa i rasterećuje prošlosti, ono s njega skida teret samoopravdanja i lažnog samoostvarenja; u obraćenju se, nadalje, otkriva i pokazuje smisao osobnog i zajedničkog života kao dar; u obraćenju se dakle prima izvoran ili iskonski smisao, a napušta izmišljen i umjetan, koji čovjek daje samome sebi. Prema biblijskoj i kršćanskoj antropologiji, čovjek ne osmišljava samoga sebe već je, kao slika Božja, od Boga osmišljen i njime definiran. Čovjek stoga u obraćenju prima Božju misao o svome životu i slijedi ju; po njoj živi. U odnosu na ženidbu to znači: „Obećati trajnu ljubav može se samo tada kada se otkrije naum koji je veći od vlastitih planova, koji nas podupire i omogućuje nam darivati cjelokupnu budućnost ljubljenoj osobi“ (LF 52).

Tu još treba reći da je svaki čas pravi čas za novi početak s Bogom. Naime, u prijateljstvu s Bogom koje započinje obraćenjem, ono što je u prošlosti bilo propušteno i pogrešno, biva spašeno i posloženo u novu milosnu cjelinu. „Vjerovati znači pouzdati se u milosrdnu ljubav koja uvijek prihvaća i oprašta, koja podupire i usmjerava naš život, koja pokazuje svoju moć sposobnošću da ispravi stranputice naše povijesti“ (LF 13). Obraćanje zajedno s vjerom u evanđelje otvara vrata Božjega kraljevstva koje je u osobi Isusa Krista postalo blizu, na dohvat ruke. Ono, drugim riječima, uvodi u svijet novih životnih odnosa i mogućnosti, u život u kojemu je Bog trojstvene ljubavi ne samo uzor nego, u prvom redu, autor i istodobno sudionik svakog ljudskog zajedništva; prvenstveno onoga bračnog i obiteljskog.

2. Poredak milosti i nova sloboda u Isusu Kristu

Tu se već nameće pitanje ima li danas u Crkvi dovoljno hrabrosti ponoviti Isusov poziv na obraćenje! I možda još važnije pitanje,

ima li u Crkvi dovoljno kršćana oduševljenih Isusovom radosnom viješću, naime, takvih osoba koje ne samo što se ne boje drugima reći: *Vjeruj evanđelju!* nego su također spremne druge pozvati i reći im: *Dođi i vidi! Podijeli s nama ljepotu i radost vjere!* Vrlo je važno i kod naše teme imati na umu da se svijet Božjega kraljevstva ne temelji na ljudskim zaslugama nego na Božjem daru, tj. na Kristu i njegovoj žrtvi, na njegovu vazmenom otajstvu. Riječ je o poretku milosti, o svijetu slobode za koju nas je Krist oslobodio (usp. Gal 5,1). U njemu ne postoji prinuda ni prisila već ponuda i poziv, dar i uzdarje. Poredak milosti poredak je slobode djece Božje; on je dakle namijenjen sinovima, a ne robovima. U tom smislu kažemo kako je i sâma vjera, kao mogućnost susreta i razgovora s Bogom i čovjekova pozitivna odgovora na Božji govor, dar. I ženidba kao sakrament vjere, kao zajednički životni odgovor muža i žene na sudjelovanje u Božjoj jedinstvenoj, vjernoj i plodnoj ljubavi, u prvom je redu dar, odnosno milost. Milost je, naime, moći živjeti u prijateljskom odnosu s Bogom, biti biće Božjega povjerenja; milost je moći na sliku Božju i bogoliko živjeti svoj bračni i obiteljski život. Čovjek – slika Božja Božji je prijatelj i suradnik! U poretku milosti čovjek s Bogom surađuje na ostvarenju vlastita života i pomaže u ostvarenju života svojih bližnjih. Njemu se dariva i povjerava misterij nove osobe (usp. LF 52).

Stoga možda upravo na temi dara, odnosno milosti treba tražiti i predlagati rješenja današnje krize vjere i kršćanskog smisla ženidbe. Vjera je dragocjen dar, i ženidba isto tako! Ljubav je više nagrada nego zapovijed! Poredak milosti usredotočuje nas na Isusa Krista; njemu naime dugujemo svijet milosti i istine (usp. Iv 1,17); on je naime Dar koji se ne prestaje davati i koji i danas one koji ga vjerom primaju, ne prestaje činiti djecom Božjom (usp. Iv 1,12). On je „Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka“ (Iv 1,9), rasvjetljuje istinu njegova života. Drugi vatikanski koncil kaže da on (Krist, novi Adam) „u samoj objavi Oca i njegove ljubavi potpuno otkriva čovjeka njemu samom i objavljuje mu njegov uzvišeni poziv.“⁹ I što

9 DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenoj svijetu* (7. XII. 1965.), br. 22, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: GS).

je za našu temu posebno važno, Krist slika Božja (2Kor 4,4; Kol 1,15) – otkupitelj je i obnovitelj slike Božje u intimnom i životnom zajedništvu muža i žene. Riječi iz Knjige Postanka: „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo“ (2,24) u njegovu svjetlu dobivaju novo, kristološko i ekleziološko značenje. Naime, Krist sa svojom Crkvom čini jedno Tijelo i u tom novom „bračnom“ jedinstvu on ozdravlja i obnavlja bračno zajedništvo muža i žene. Od intimna zajedništva muža i žene Krist čini znak, odnosno sakrament svoje ljubavi i vjernosti prema Crkvi (usp. Ef 5,21-33)¹⁰. Svojim jedincatim odnosom ljubavi i nježnosti prema Crkvi Krist ulazi u životno zajedništvo muža i žene i u njemu se djelotvorno nastanjuje. Po njemu je prava bračna ljubav uzeta u božansku ljubav. Prema koncilskom nauku, sakramentom ženidbe kršćanski supruzi ne samo što označavaju otajstvo jedinstva i plodne ljubavi između Krista i Crkve nego u njemu imaju i udjela.¹¹ Već je iz toga jasno kako je potrebno, da bi se razumjelo otajstvo ženidbe, njezin kršćanski smisao i značenje, prije toga razumjeti Veliko otajstvo Kristova jedinstva s Crkvom (usp. Ef 5,32). Ako se ne shvati i ako se ne vjeruje u vrijednost i značenje toga temeljnog odnosa, ne može se shvatiti ni vjerovati u smisao kršćanske ženidbe, jer se sakrament ženidbe temelji upravo na tom „Velikom otajstvu“, iz njega proizlazi, njime se hrani i trajno obnavlja.

3. Vjera – bezvrijedan ili dragocjen dar

Danas se može steći općenit dojam da je vjera dar koji nije na osobitoj cijeni. U suvremenom znanstvenom i tehnološkom svijetu čini se jedva upotrebljivim i korisnim pa ga se zbog toga masovno ne priželjkuje i ne traži. Dok jedni smatraju da se danas vjerom ne može bogzna što postići, niti daleko dospjeti, drugi je čak smatraju smet-

10 Predaja i učiteljstvo pridaju ovom biblijskom mjestu (Ef 5, 21-33) osobitu važnost, premda je značenje teško i predmetom rasprave. Tridentški koncil tako s velikim oprezom kaže da je nauk o milosti ženidbe ovdje natuknut, nagoviješten, ali se izričito ne naučava. Više o značenju ovoga biblijskog teksta u: Benedetto TESTA, *Sakramenti Crkve*, Zagreb, 2009., str. 245-247; posebno u vezi s tim biblijskim mjestom usp. Heinrich SCHLIER, *Der Brief an die Epheser*, Düsseldorf, 1957. (tal. izdanje: *Lettera agli Efesini*, Brescia, 1965., str. 307-346).

11 DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 11, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG).

njom i svojevrsnom zaprekom na putu životnog uspjeha i užitka. Treće pak smeta što je vjera dar koji obvezuje; treba ga naime budno čuvati i njegovati; njegova trajnost, ljepota i djelotvornost ovise i o čovjekovoj brizi i zalaganju, pa se radije odriču dara koji obvezuje i angažira; bez vjere su „slobodniji“ i „komotniji“. Takve i njima slične, među ostalim, smeta i to što je vjera dar koji se obvezno dijeli s drugima. Vjera, kako se ističe i u enciklici *Lumen fidei*, nije samo neko osobno opredjeljenje koje se događa u dubini vjernikova srca, nije izoliran odnos između vjernikova ‘ja’ i božanskoga ‘Ti’, između autonomnog pojedinca i Boga. „Vjera se po svojoj naravi, otvara ‘nama’, događa se uvijek unutar zajednice Crkve“ (LF 39). Ona se prenosi, „tako reći, u obliku dodira, s osobe na osobu, kao što se plamenom jedne svijeće pali druga svijeća“ (LF 37).

Vjera, dakle, nije osamljen čin i nju se ne može živjeti „privatno“. „Osoba uvijek živi u odnosu. Dolazi od drugih, pripada drugima, njezin život dobiva na širini u susretu s drugima“ (LF 38). Svaki naime čovjek posjeduje vjeru samo kao *symbolon*, „kao nesavršeni i otkinuti komad koji svoje jedinstvo i svoju cjelinu može naći tek u povezanosti s drugima; samo u *symballein*, u združenju s njima, može se zbiti i *symballein*, združenje s Bogom.“¹² Neki upravo Crkvu navode kao razlog zašto im je teško vjerovati, jer navodno vide kako njezini predstavnici ne žive onako kako bi se to očekivalo, čak im se čini da su katkada tzv. praktični vjernici na nižoj moralnoj razini od onih koji su izvan Crkve ili na njezinim rubovima. Navodno, ne bi htjeli biti kao i oni, licemjerni i nedosljedni, radije nikakvi nego polovični i prijetvorni! No čini se da je ipak svima na kraju zajedničko to što vjeru kao dar uopće ne poznaju, nikada nisu imali priliku čuti u čemu je zapravo njezina ljepota, a još su manje bili u prilici doživjeti njezinu radost. Kod takvih je i vrlo oskudno, a najčešće i pogrešno, znanje o Crkvi. Nećemo pretjerati kada kažemo da je jednim dijelom kriza kršćanskog smisla ženidbe povezana i s „ekleziološkom krizom“, u smislu da se Crkvu pravo i ozbiljno ne doživljava; jedva da ju se osjeća, a još manje se s njome osjeća (*Sen-*

12 Joseph RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo. Predavanja o apostolskom vjerovanju s novim ogledom*, Zagreb, 2007., str. 92.

*tire cum Ecclesia?!).*¹³ Crkvu se često promatra pasivno i površno, s distance, bez životne uključenosti ili s minimalnom uključeñošću (nominalno, tradicijski, kulturalno, nacionalno, politički itd.), bez osjećaja potrebe za poniranjem u njezinu stvarnu narav i nutrinu, u njezinu otajstvenost, gdje se upravo u tajni koju nosi i čuva, koju naviješta i prenosi je u duše, u čovjeka, u čovječanstvo, krije sva njezina ljepota.¹⁴

I upravo se zbog toga danas čini osobito važnim i žurnim govoriti glasno i jasno o ljepoti i radosti vjere, uz istovremeno gorljivo izgrađivanje zajednica u kojima će se ta ljepota vjere moći vidjeti i radost doživjeti. Dakako, ne radi se o kozmetičkoj i folklornoj ljepoti, o namještenoj i prividnoj vanjštini, ni o nekakvoj estradnoj, raskalašenoj i komercijalnoj radosti nego o onoj ljepoti i radosti vjere koja izvire iz dubina njezina sadržaja i poruke, koja se očituje u sabranosti i miru, u vedrini i radosti duha, a nastaje u osobnom susretu s Kristom. Riječ je o ljepoti i radosti kojoj je autor sâm Duh Sveti i koja može postojati i u trpljenju i u boli. Naime, kako bi se uzvjerovalo, veli Drugi vatikanski koncil u dogmatskoj konstituciji o božanskoj objavi *Dei verbum*, „potrebna je Božja milost koja predureće i potpomaže te unutarnja pomoć Duha Svetoga, koji srce treba pokrenuti i obratiti ga k Bogu, otvoriti oči uma te svima dati ‘ugodnost pristanka i vjerovanja istini’“.¹⁵

13 U homiliji za vrijeme mise koju je u katedrali sv. Petra i Pavla u Philadelphiji 26. rujna 2015. godine slavio s biskupima, svećenicima i redovnicima Pennsylvanije, papa Franjo je istaknuo kako „jedan od velikih izazova za Crkvu u ovom trenutku jest učiniti da se kod svih vjernika razvije osjećaj osobne odgovornosti u poslanju Crkve“, cit. prema: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2015/documents/papa-francesco_20_28_9_2015 (28. 9. 2015.).

14 Usp. Bernardin ŠKUNCA, Crkva i tajna vjere, u: *Živo vrelo*, 8/2000., str. 4-5; isti tekst drugog naslova, *Nadbiskupova ljubav prema Crkvi*, objavljen je također u: Anton TAMARUT (ur.), *Svijetli trag – Anton Tamarut, nadbiskup i metropolit riječko-senjski*, Rijeka, 2001., str. 12-15.

15 DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dei verbum. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi* (18. XI. 1965.), br. 5, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: DV). Konstitucija se tu referira na Drugi oranski koncil, kan 7: Denz. 180 (377), i na Prvi vatikanski koncil, tj. na Dogmatsku konstituciju o katoličkoj vjeri *Dei Filius*, pogl. 3: Denz. 1791 (3010). Latinska riječ *suavitas*, odnosno izraz *suavitatem* u spomenutim konstitucijama u hrvatskom izdanju *Zbirke sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i čudoređu* (Heinrich DENZINGER – Peter HÜNERMANN [ur.], Đakovo, 2002.) prevedena je riječju *radost*. Mirko Divković u *Latinsko-hrvatskom rječniku za škole*, Zagreb, 1900., reprint 1980., latinsku riječ *suavitas* prevodi kao *slast*, *ugodnost*, *ljupkost*, *dražest*. U hrvatskom komentaru Konstitucije: Ljudevit RUPČIĆ – Ante KRESINA – Albin ŠKRINJAR, *Konstitucija o božanskoj objavi Dei Verbum*, Zagreb, 1981., riječ *suavitas* prevedena je kao *slast* (usp. 74).

Vjera je Božji „dragocjeni dar“, i to u dvostrukom pogledu: kao čin i kao sadržaj, kao subjektivno i osobno pouzdanje u Boga (*fides qua creditur* – vjera kojom se vjeruje) i kao objektivna i objavljena istina u koju se vjeruje (*fides quae creditur* – vjera koju se vjeruje). Pod vjerom se, dakle, podrazumijeva i jedno i drugo, i *čovjekovo osobno prianjanje Bogu* kao i *slobodan pristanak uza svu istinu što ju je Bog objavio*.¹⁶ Između čina kojim se vjeruje (egzistencijalno i subjektivno, odnosno osobna dimenzija) i sadržajâ uz koje dajemo svoj pristanak (doktrinarno, objektivna dimenzija) postoji pak duboka povezanost (usp. PF 10). „Vjera kao osobno pouzdanje u Boga i vjera koju ispovijedamo u *Vjerovanju* neraskidivo su povezane, jedna na drugu upućuju i jedna drugu zahtijevaju. Postoji dakle duboka veza između življene vjere i njezinih sadržaja: vjera svjedoka i ispovjedalaca također je vjera apostola i naučitelja Crkve.“¹⁷

4. Ljepota i radost vjere

U ovoj se prilici nije moguće opširnije osvrnuti na ljepotu i radost u činu vjere te ćemo istaknuti samo nekoliko misli koje možda mogu poslužiti kao ustuk pred napašću čovjekova samoutemeljenja, njegove isključive autoreferencijalnosti, iz čega se često rađa egzistencijalna nesigurnost i osamljenost, strah i tjeskoba, kompleks sve-moći i savršenosti.¹⁸ Vjera, kako je naglasio papa Franjo u enciklici *Lumen fidei*, nije utočište za malodušne nego nešto što našem životu daje širinu: „Ona pomaže otkriti veliki poziv, poziv na ljubav, i jamči da je ta ljubav pouzdana, da vrijedi predati joj se, jer se njezin temelj nalazi u vjernosti Bogu, koji je jači od svake naše krhkosti“ (LF 53). Ljepota i radost vjere u prvom redu proizlaze iz njezine darovanosti.¹⁹ Kada kažemo da je vjera dragocjen dar, tada prvenstveno

16 Usp. KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, Zagreb, 1994., br. 150 (dalje: KKC); KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Nota s pastoralnim smjernicama za Godinu vjere* (Rim, 6. I. 2012.), Zagreb, 2012. (dalje: *Smjernice*).

17 Isto, *Smjernice*.

18 Ne smije se naime smetnuti s uma da se u pozadini mnogih kriza suvremenog društva krije ozbiljna i velika antropološka kriza, kriza čovjekova identiteta. Prema papi Franji, upravo se u nedostatku identiteta nalazi izvor tjeskobe: „Imamo previše sredstava i jedva nekoliko jadnih i beznačajnih ciljeva“ (*Laudato si'*, br. 203).

19 Više o tome: Anton Tamarut, Kako ponovno otkriti ljepotu i radost vjere, u: *Bogoslovska smotra*, 83 (2013.) 3, str. 583-586.

mislimo na dar susreta i odnosa, na dar osobe, na darovanu blizinu. „Vjera je poziv na susret s Onim koga ne bismo tražili da nam već nije krenuo ususret. On nas i otvara za taj susret.“²⁰

Čovjek je, da se izrazimo otačkom teologijom, *capax Dei*, biće osposobljeno i opremljeno za Boga; biblijski rečeno, on je slika Božja (Post 1,26-27). Čovjeku je, naime, darovano da može biti u bliskom i prijateljskom odnosu s Bogom, da bude biće kojemu se Bog osobno objavljuje i dariva. U Dogmatskoj konstituciji o božanskoj objavi *Dei verbum* Drugoga vatikanskog koncila kaže se da „nevidljivi Bog (usp. Kol 1,15; 1Tim 1,17) iz preobilja svoje ljubavi, oslovljava ljude kao prijatelje (usp. Izl 33,11; Iv 15,14-15) te s njima druguje (usp. Bar 3,38) da ih pozove i primi u zajedništvo sa sobom“ (DV 2). Čovjek je biće s kojim Bog razgovara. A taj razgovor između Boga i čovjeka nije tek verbalan nego stvaran. „Nisu u dijalogu partneri dva razuma, Božji i ljudski, nego dvije osobe, božanska i ljudska, njihovo ja i ti. Cilj nije priopćavanje istine nego predavanje jedne osobe drugoj i zajedništvo života u kojem ljudi ‘postaju sudionici božanske naravi’ (usp. Ef 2,18; 2 Pt 1,4).“²¹

Dar ide iznad očekivanog i zasluženog; ne ovisi o zasluzi nego isključivo o naklonosti i ljubavi pa je zbog toga i nepredvidiv, uvijek osoban i poseban, jedincat i drukčiji. Nijedan odnos Boga sa svojim stvorenjem nije isti. Naime, Bog ljubi pojedinca kao jedinca. „Čovjek vjerom prihvaća Božju ljubav koja mu se ponudila i dopušta da ga ona određuje.“²² Ljepota i radost vjere kriju se upravo u slobodi za Boga, u slobodi za ljubav, u sposobnosti i mogućnosti da čovjek na Božju ljubav uzvрати ljubavlju; kao što je Bog njega izabrao, da tako i on Boga izabere za prijatelja. Vjera je susret dviju sloboda: „slobode Boga koji se daruje u Kristu i naše slobode, slobode osobe koja se otvara tomu susretu, polazeći od traženja smisla“.²³

Vjera, kao i svaki živi odnos, živi od obostrane čežnje i želje, od obostranih očekivanja. Bog ima svoja očekivanja od čovjeka, čo-

20 BENEDIKT XVI., *Porta fidei – Vrata vjere. Apostolsko pismo u obliku motuproprija pape Benedikta XVI. kojim se proglašava Godina vjere* (Rim, 11. X. 2011.), Zagreb, 2012., br. 10 (dalje: PF).

21 Ljudevit RUPČIĆ – Ante KRESINA – Albin ŠKRINJAR, *Konstitucija o božanskoj objavi Dei verbum*, str. 58.

22 *Isto*, str. 76.

23 Josip BOZANIĆ, Božić je odgovor na ljudska traženja, u: *Glas Koncila*, Božić, 2012., str. 3.

vjek ima svoja očekivanja od Boga. Bog se čovjeku nada i čovjek se Bogu nada. Od koga se ništa ne očekuje, taj nam ništa i ne znači. Vjera je naime živ, dinamičan, preobražavajući i rastući odnos. On se ne tiče tek i isključivo budućeg života, života koji tek treba nastupiti nakon tjelesne smrti, već se bitno odražava i utječe na kvalitetu sadašnjeg života. Vjera je „već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo“ (Heb 11,1).

5. Razlika između djelomične i početne vjere

Ovdje je također nemoguće detaljnije govoriti o ljepoti i radosti koje se kriju u sadržaju, u samim otajstvima kršćanske vjere koje redovito ispovijedamo u *Vjerovanju apostolskom*, odnosno *Nicejsko-carigradskom*.²⁴ Govor o Božjem očinstvu i njegovoj sve-moći koja se „ponajviše očituje u milosrđu i praštanju“, o Kristovu utjelovljenju i njegovu vazmenom otajstvu u kojem je ostvaren i objavljen novi čovjek, o Duhu Svetom, Gospodinu i Životvorcu, graditelju svakog zajedništva i jedinstva u ljubavi, kao i govor o uskrsnuću tijela i o životu vječnom, sve to spada u širu i obveznu ženidbenu pouku, u daljnju i temeljnu pripremu na sakrament ženidbe. Tajna Presvetog Trojstva treba biti predstavljena kao izvor i uzor ljubavi i zajedništva, kao model obiteljskog i svakog drugog oblika društvenog života. Naime, bez temeljita poznavanja kršćanske vjere u njenoj cjelini teško je doživjeti njezinu stvarnu ljepotu i radost. Fragmentarna ili djelomična, selektivna i krnja vjera ne može biti ni lijepa ni radosna. Na takvoj se vjeri lako posjeći i raniti, od nje je lako odustati, s njom je doista teško, pa i nemoguće doći do kraja. S takvom je vjerom nemoguće osjetiti i doživjeti smisao kršćanske ženidbe. Njome se vrlo lako može završiti u krivovjerju.

Tu još treba napomenuti da fragmentarna ili djelomična vjera koju je netko probrao prema vlastitom nahođenju, nije isto što i početna vjera, ili tzv. nesavršena vjera. Tko bi se usudio za sebe ustvrditi da je njegova vjera savršena, i kao čin i kao poznavanje samih

²⁴ Opširnije o tome u: Anton TAMARUT, Kako ponovno otkriti ljepotu i radost vjere, str. 586-595.

otajstava?!²⁵ Naime, da razumijevanje objave bude sve dublje, isti Duh Sveti, koji pokreće srce na obraćenje i vjeru, otvara oči uma te svima daje „ugodnost pristanka i vjerovanja istini“, svojim darovima vjeru sveudilj i usavršava (usp. DV 5). Vjera dakle ima svoj početak; može na početku biti i površna, odnosno plitka, manja od zrna gorušice (usp. Lk 17,6). Vjera je naime put koji uvijek započinje prvim korakom. U dubinu vjere nemoguće je dospjeti prvim zamahom, ali također vrijedi i to da bez prvog zaveslaja ne postoji mogućnost da se dođe na pučinu i uđe u dubinu. Vjera se može usporediti također s penjanjem u visine te je nerazumno očekivati da se u podnožju brda vide obzori koji se otvaraju tek nakon određenog vremena uspinjanja. I nije rijedak slučaj da u podnožju gore bude magle, i da se tek odmičući prema vrhu sve bolje i dalje vidi; obzori postaju svjetliji, širi i sveobuhvatniji.

Važno je voditi računa o ovim slikama, kako ne bismo posrnuli pod kušnjom da od onih koji tek pristupaju zajednici vjernika, ili joj možda već po krštenju, odnosno po sakramentima kršćanske inicijacije od djetinjstva pripadaju, ali se zapravo nikad nisu odmaknuli od obale, ostali su u plićaku vjerničkog života, da ne bismo dakle od takvih osoba, ukoliko traže druge sakramente, u našem slučaju to se posebno odnosi na sakrament ženidbe, nestrpljivo i nervozno tražili tzv. maksimum vjere, odnosno savršenu vjeru i potpunu jasnoću te njome uvjetovali njihov pristup životu milosti. Dovoljno se tu sjetiti apostola Pavla i njegova postupanja s početnicima u vjeri (usp. 1Kor 3,1-3). Pavao s prvim kršćanima u Korintu postupa postupno i strpljivo, na početku kao s nejačadi, napaja ih mlijekom, a ne jelom. Ne forsira njihov rast, dok im istodobno ne prestaje buditi i poticati želju i potrebu za duhovnim napretkom (usp. Kol 2,2).

Pavao prvoj generaciji kršćana pristupa ozbiljno i s najvećom odgovornošću, ne dolazi k njima „s uzvišenom besjedom ili mudročju“ (ovoga svijeta) navješćivati svjedočanstvo Božje“ (1Kor 2,1) nego dolazi k njima „slab i u velikom drhtanju“ (1Kor 2,3), navijestiti im „Mudrost Božju, u Otajstvu, sakrivenu“ (1Kor 2,6). Čuva se

25 Sveti Grgur Veliki, papa i crkveni naučitelj, za sebe npr. kaže: „Niti moj jezik propovijeda kako dolikuje, niti život moj slijedi koliko bi trebalo ono što jezik kaže“ (Knj. 1, 11, 4-6: CCL 142, 170-172; cit. prema: Časoslov rimskog obreda IV, 1039).

i odlučno zazire od praznorječja i bajki koje podilaze vlastitim požudama i bježe od istine (usp. 1Tim 1,4; 2Tim 4,4). Od samoga im početka navješćuje cjelovitu vjeru, što u njegovu slučaju prvenstveno znači da se Krista proslavljena ne može odvojiti od Krista raspetoga, riječ je o jednom te istom Gospodinu u kojem su skrivena sva bogatstva mudrosti i spoznaje (usp. Kol 2,3). Zahvaćen ili oduševljen Kristom, zaljubljen u slobodu koju je konačno stekao u Kristu; u jednu riječ, osvjedočen u ljepotu i radost života s Kristom, Pavao čini sve što je u njegovim mogućnostima, čak i ono izvan redovitih čovjekovih mogućnosti, jer stalno računa na milost Božju koja je s njime (usp. 1Kor 15,10), da svakoga koji mu je povjeren stekne za Krista, da bi svi doživjeli onu istu slobodu, ljepotu i radost života u Kristu u kojoj se našao on sâm nakon što je doživio obraćenje i povjerovao.

Upravo s takvih pavlovskih, majčinskih i očinskih polazišta (usp. 1Sol 2,7.11) i mi danas izlažemo svekoliko otajstvo Božje objavljeno u Kristu; u ovom našem slučaju posebno otajstvo ženidbe koje postoji od postanka svijeta, koje je utkano u poredak stvaranja, a svoju je punu objavu i svoj konačan smisao i značenje zadobilo u Isusu Kristu, u otajstvu njegova jedinstva s Crkvom.²⁶ Tu izdvajamo samo nekoliko misli koje se odnose na ljepotu i radost kršćanske ženidbe, i koje možda mogu poslužiti kao pomoć da se u sebi pobijedi možebitni kompleks uspjeha, osjećaj samodostatnosti i napast sebičnosti, strah od ljubavi i vjernosti, resignaciju i malodušnost.²⁷ Kao stvarnost vjere, i sakrament ženidbe poseban je i dragocjen dar! „Ženidba u Gospodinu“ (usp. 1Kor 7,39) milost je kao i sama vjera. I nju se bez milosti ne može shvatiti, a još manje živjeti. Upravo iz te

26 Kako bi sakrament ženidbe bio djelotvoran, veli Walter Kasper, pozivajući se na nauk sv. Tome Akvinskog, neophodno je vjerovati u živoga Boga kao čovjekov cilj i sreću; potrebno je vjerovati u njegovu providnost koja nas na našem životnom putu vodi prema konačnom cilju i sreći. Počevši od toga početnog i ujedno temeljnog vjerskog uvjerenja koje vrijedi kao minimalan uvjet za djelotvorno primanje sakramenta, u pripravi na kršćansku ženidbu treba slijediti pouku o tome kako je Bog konkretno označio taj cilj i put prema njemu i prema sreći u Kristu Isusu; o tome kako njegova ljubav i vjernost postaju djelotvorno prisutne po Crkvi u sakramentu ženidbe, da bi pratile zaručnike i supružnike s njihovom djecom koju im Bog želi dati u njihovu budućem zajedničkom životnom hodu, vodile ih prema životu u Bogu i s Bogom i na koncu ih dovele u život vječni. Na taj se način, prema Kasperu, otajstvo Krista i Crkve, koje se konkretizira u ženidbi, otkriva korak po korak. Usp. Walter KASPER, *Il vangelo della famiglia*, Brescia, 2014., str. 57-58.

27 Opširnije o tome u: Anton TAMARUT, *Suvremena teologija braka i obitelji*, u: *Bogoslovska smotra*, 85(2015.), 3, str. 679-700.

darovanosti, iz milosnosti proizlazi i njezina draž i ljepota; iz milosti ženidbe, iz dara vjere nastaje i radost.

6. Ljepota i radost kršćanske ženidbe

U mjeri u kojoj je pojam *slika Božja* s prve stranice Svetoga pisma ključan za biblijsko-teološku definiciju čovjeka pojedinca, bilo muškarca, bilo žene (usp. Post 1,26), u tolikoj je mjeri on također bitan za definiranje životnog zajedništva muškarca i žene: „Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih“ (Post 1,27).²⁸ Nije, dakle, samo pojedinac u svojoj individualnosti i pojedinačnosti *slika Božja*, i to primarno po svojim duhovnim sposobnostima, po razumu i slobodnoj volji, nego su to isto tako muškarac i žena zajedno, u svojem međuodnosu, u svojoj relacionalnosti, po sposobnosti odnošenja i upućenosti jedno na drugo. Muž i žena kao „dvoje u jednome tijelu“ (usp. Post 2,24) predstavljaju povlašteno mjesto Božje djelatne prisutnosti.

Kako bi postigli puninu života, muž i žena potrebni su jedno drugome. Oni svoju bogolikost zrcale u zajedničkom uživanju darovanog života, u tome što uživaju jedno u drugome, u međusobnoj sličnosti i različitosti, i što su u svojem uživanju života, tj. međusobnog odnosa u koji ih je doveo Stvoritelj, otvoreni novom životu, odnosno novom odnosu, tj. roditeljstvu. Njihova se bogolikost odražava također i u primljenoj vlasti, odnosno odgovornosti i brizi za život svih Božjih stvorenja (usp. Post 1,28). U prenošenju života i upravljanju stvorenim svijetom oni su „suradnici ljubavi Boga stvoritelja i takoreći njezini tumači“ (GS 50).

Brak je dar, poziv i poslanje u kojem se objavljuje sâm Darivatelj i Pozivatelj. Prepoznati i prihvatiti brak kao dar Božje bližine, kao životno zajedništvo u kojem se krije tajna i ljepota Božje „trojstvene“ ljubavi, kao zajednicu osoba u kojoj postoji mogućnost za potpun dar i uzdarje, za darivanje i odricanje koje plodi radošću, temeljna je pretpostavka da bi brak mogao biti i plodno poslanje.

²⁸ Kratko o suvremenim teološkim tumačenjima čovjekove stvorenosti na sliku Božju (Gerhard von Rad – Claus Westermann – Wolfgang Seibel – Leo Scheffczyk – Ivan Golub – Giovanni Iamarrone) vidi u: Anton TAMARUT, *Stvoren za ljubav*, str. 12-17.

Naime, „dvoje u jednom tijelu“ pozvano je svojim skladnim i zajedničkim životom zrcaliti, prenositi i njegovati ljubav i nježnost Boga Stvoritelja prema svim stvorenjima. Intimna ljubav i životno zajedništvo muža i žene u Božjem naumu stvaranja usmjereni su posvećenju, odnosno pobožanstvenjenju čovječanstva i svega stvorenja.

Nažalost, život i poslanje namijenjeno intimnoj zajednici muža i žene kompromitirano je grijehom, o čemu slikovito govori treće poglavlje Knjige Postanka. Po Kristu, slici Božjoj (2Kor 4,4; Kol 1,15), ostvaruje se otkupljenje i obnova Božje prijateljske i dje-latne prisutnosti u intimnom i životnom zajedništvu muža i žene. Krist potvrđuje i obnavlja ženidbu u njezinoj izvornoj čistoći. U raspravi s farizejima glede rastave on se odlučno pozvao na poredak stvaranja, na početak (usp. Mk 10,2-10; Mt 19,3-9). Isus brani nerazrješivost braka, i tvrdi: „Od početka stvorenja muško i žensko stvori ih. Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; i dvoje njih bit će jedno tijelo. Tako više nisu dvoje, nego jedno tijelo. Što dakle Bog združi, čovjek neka ne rastavlja“ (Mk 10,6-9). Na primjedbu kako je Mojsije dopustio „napisati otpusno pismo i – otpustiti“, Isus odgovara da je to on učinio samo „zbog okorjelosti (tvrdoće) srca“.

Po Duhu kojega će Isus izliti u vazmenom otajstvu na svoje učenike bit će moguće pobijediti povijesnu „tvrdoću srca“. Ta je mogućnost dar, odnosno milost (usp. Mt 19,11). Naime, darom Duha (usp. Jer 31,31) Isus mijenja srce, stvara novo srce i uspostavlja novi i vječni Savez. Ženidba tako može postati uzvišen i trajan „znak“ kraljevstva Božjega.²⁹ Kao i djevičanstvo, ženidba je Božji dar (usp. 1Kor 7,7), i ona je u službi Božjega kraljevstva, u službi novih odnosa između Boga i ljudi, u službi bezuvjetne i neopozive Božje ljubavi i vjernosti koja će se očitovati u žrtvi Kristova križa.³⁰ Upravo na

29 Usp. Giacinto PADOIN, „*Molti altri segni fece Gesù*“ (Gv 20,23. *Sintesi di teologia dei sacramenti*), Bologna, 2006., str. 171.

30 O odnosu ženidbe prema kraljevstvu Božjem usp. Giuseppe COLOMBO, *Teologia sacramentaria*, Milano, 1997., str. 536-541. Colombo smatra kako se, polazeći od „kraljevstva Božjega“, perspektiva ženidbe širi u odnosu na pojmove u kojima se o njoj raspravljalo u rabinskim školama hebrejskoga društva te se profilira kao problem odnosa između kraljevstva Božjega i ženidbe: „ekonomiju Zakona naslijedila je ekonomija 'Kraljevstva', te sada 'Kraljevstvo' nameće svoje zakone. Isus Krist posebno naučava – i kršćanska zajednica shvaća – da 'Kraljevstvo' u prvom redu zahtijeva obnovu ženidbe u njezinoj izvornoj čistoći, povrh više manje širokih odstupanja i

temelju te Božje darovane blizine u Isusu Kristu bračnu je ljubav moguće ponovno živjeti kako je to bilo na početku zamišljeno; kao bezuvjetnu povezanost muža i žene.³¹

Svojom nazočnošću na svadbi u Kani Galilejskoj Isus je posvetio ženidbeno zajedništvo te svojim „prvim znamenjem“ poslužio radosti koja iz toga zajedništva proizlazi (usp. Iv 2,1-11). Svadbena slavlje ujedno je situacija u kojoj Isus nagoviješta čas novoga i vječnoga Saveza (usp. Iv 2,4), otajstvo žrtve, izvor iz kojega će trajno izvirati i napajati se bračna radost, ljubav i vjernost. Brak će biti slika i sakrament toga Saveza, slika i uprisutnjenje jedne i jedincate ljubavi iz koje žive i hrane se sve druge ljudske ljubavi.

Sakrament ženidbe kao stvarnost spasenja u Isusu Kristu nalazi se, dakle, pod znakom križa te se upravo kao takav trajno hrani opraštanjem, nezasluzenim darom ljubavi koja se daje raspeti i, dajući se, ostaje nepobjediva. Trenutci križa, uzajamna nezadovoljstva, sumnje u ravnodušnost drugoga, stalan i uvijek potreban oprost, spadaju u stvarnost sakramentalne ženidbe. Produbljenje osobno-partnerskoga shvaćanja ženidbe znači odvrćanje od romantičarsko-idealističkog poimanja osobe. “Ljubav koja ne uključuje slabosti, ne zaslužuje svoje ime.”³² Kršćanski se brak, dakle, ne povlači pred nužnom raspravom, neizbježnim trpljenjem, konkretnim ljudskim odbijanjem. U njegovu “da” nalazi se uvijek još snažnije Božje “da” koje nije pobijedila sablazan smrti, nego je donijelo novi život. Upravo s “ludošću” svog potpunog dara Bog je oslobodio svijet “tvrdoće srca”.³³

Krist sakramentom ženidbe dolazi ususret kršćanskim supružima i ostaje s njima; daje im snage da ga slijede uzimajući na se svoj križ, da se nakon padova ponovno dižu, da si uzajamno opraštaju, da nose teret jedno drugome, da budu “podložni (...) jedni drugima u

popuštanja, ovisno o rabinskim školama, priznatim u Mojsijevom zakonu. On nadalje naučava – i kršćanska zajednica shvaća – da 'Kraljevstvo' zahtijeva ne samo nužnu žrtvu povezanu s nerazrješivošću ženidbe, nego može zahtijevati, ako je potrebno, nužnu žrtvu odricanja od ženidbe.“ (str. 537).

31 Usp. Eva-Maria FABER, *Einführung in die katholische Sakramentenlehre*, Darmstadt, 2002., str. 186. Prema autorici, kršćanski je brak određen radikalizacijom ljubavi (*agape*) u Isusu Kristu.

32 Franz COURTH, *Sakramenti. Priručnik za teološki studij i praksu*, Đakovo, 1997., str. 495.

33 Usp. José M. MILLÁS, *Penitencia, matrimonio, ordine, unione degli infermi*, Roma, ³1993., str. 213.

strahu Kristovu” (Ef 5,21) te se ljube ljubavlju nadnaravnom, nježnom i plodnom te tako ostvare svoje posvećenje (usp. 1Sol 4,3).³⁴

Zaključak

Na kraju ćemo se vratiti na početak i ponovno ustvrditi da su vjera i smisao kršćanske ženidbe u uzajamnom uzročno-posljedičnom odnosu. Bez vjere kršćanska ženidba gubi svoj smisao i značenje, a s druge strane kršćanska ženidba pokazuje svu životnost i dinamiku vjere, njezin istinski i pravi smisao i značenje, konačnu svrhu i cilj. Kršćanska vjera podrazumijeva čovjekovu potpunu odluku za Boga koji se u Isusu Kristu potpuno i posve odlučio za čovjeka. Božja apsolutna vjernost i ljubav omogućavaju i zahtijevaju čovjekovu apsolutnu ljubav i njegovu apsolutnu vjernost. Ženidba koja se kršćanski živi konkretizacija je kršćanskog života koji proizlazi iz vjere koja je u ljubavi djelotvorna (usp. Gal 5,6).³⁵ Iz takve životne povezanosti razumljivo je da se kriza vjere odražava na krizu kršćanske ženidbe, odnosno da se u krizi smisla kršćanske ženidbe ogleda kriza vjere.

Jedna i druga, i vjera i kršćanska ženidba koja se na vjeri temelji i njome hrani, odvijaju se u životnim odnosima i neizbježnim promjenama, nisu statične nego dinamične i rastuće veličine te ih na svoj način prati stalna kriza na koju je potrebno odgovoriti stalnim obraćenjem i obnovom, s trajnom težnjom k sve dubljoj i cjelovitoj vjeri (usp. Kol 2,2). Stoga na pitanje: može li se reći da buđenje vjere i odgoj za zrelu vjeru predstavlja danas najvažniji element cjelokupne pripreme za kršćansku ženidbu, treba odgovoriti pozitivno. Pouka i odgoj za vjeru spadaju u glavno služenje, pravi su i vlastiti sadržaj, pretpostavka i cilj svakog smisljena pastoralna ženidbe.³⁶ Potrebno je govoriti o vjeri u vidu dara i susreta, povjerenja i suradnje, o braku kao životnom prostoru vjere prožete odgovornom, snažnom i nježnom ljubavlju. U ženidbenom pastoralu važno mjesto svakako treba imati dugotrajno, ustrajno i domišljato odgajanje za crkvenost

34 Usp. KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, Zagreb, 1994., br. 1642.

35 Usp. Walter KASPER, *Il matrimonio cristiano*, Brescia, 2014., str. 99.

36 Usp. *isto*.

jer bez stvarnog i pravog doživljavanja Crkve, bez razumijevanja njezine prave naravi i njezina poslanja u svijetu, teško se može zamisliti pravi i stvaran smisao kršćanske ženidbe. Što se zapravo misli pod *vjenčanjem u crkvi*? Misli li se tu tek na materijalni, sakralni crkveni prostor ili na živu i duhovnu zajednicu vjere? Na Crkvu, Kristovo otajstveno tijelo?! Odgovor je na to pitanje ključan kao što je bitno da postoji Crkva s obiteljskim licem u kojoj će se mladi supružnici moći s lakoćom udomiti te iznutra izgrađivati svoju obitelj kao kućnu Crkvu.³⁷

Onima, dakle, koji su pred sklapanjem ženidbe, u daljnjoj pripravi treba postupno i strpljivo, korak po korak, ozbiljno i odgovorno izlagati cjelovit nauk vjere, ukazujući u svakoj prilici na ljepotu i radost koja se krije u vjeri, kako u činu tako i u sadržaju. U bližoj pripravi na ženidbu potrebno je zaručnicima s istim žarom i odgovornošću govoriti o otajstvu ženidbe koje izvire iz poretka stvaranja, a svoju punu objavu i svoj konačan smisao i značenje dobiva u Isusu Kristu, u otajstvu njegova jedinstva s Crkvom. Naviještati Krista, kako je to u pobudnici *Evangelii gaudium* podsjetio i papa Franjo, znači „pokazati da vjerovati u Njega i slijediti ga nije samo nešto ispravno i istinito nego i lijepo, nešto što može ispuniti život novim sjajem i dubokom radošću, također usred kušnji i nevolja“ (EG 167).³⁸

Stoga se onim kršćanskim supružnicima koji su upali u duboku krizu vjere, a time i u jednako duboku krizu smisla svoga ženidbenog saveza, treba prijateljski približiti i pomoći im ponovno otkriti izgublenu ljepotu i radost vjere ili ako ju dosada, što je još vjerojatnije, nisu nikada osjetili, da ju prvi put osjete. Koliko je važno da predvoditelji kršćanskih zajednica, pastoralni djelatnici i katehete, s osobnim osvjeđenjem svima ukazuju na ljepotu i radost vjere, toliko je također važno da zdušno rade na izgradnji takvih, većih i manjih, zajednica u kojima će se ljepota vjere moći vidjeti i

37 Usp. Anton TAMARUT, Crkveno lice obitelji, u: *Bogoslovska smotra*, 84 (2014.) 4, str. 745-768.

38 U enciklici *Lumen fidei* papa Franjo će podsjetiti: „Vjera nije svjetlo koje raspršuje sve naše tmine, nego svjetlo koje vodi naše korake u noći, i to je dovoljno za put. Čovjeku koji trpi Bog ne daje argumente koji sve objašnjavaju, nego daje odgovor u obliku prisutnosti koja prati, povijest dobra koja se povezuje sa svakom poviješću trpljenja da u njoj otvori put svjetlu“ (LF 74).

radost doživjeti, tako da onima koji tragaju za vjerom i kršćanskim smislom ženidbe jednostavno mogu reći: *Dođi i vidi!* „Vjera, naime raste kada se živi kao iskustvo primljene ljubavi i kad se prenosi kao iskustvo milosti i radosti“ (PF 7).

FAITH AND THE MEANING OF CHRISTIAN MARRIAGE IN CRISIS

Summary

The faith and the meaning of the Christian marriage are in a mutual relationship of cause and effect. Without faith, the Christian marriage loses its meaning and sense, while the Christian marriage shows the vitality and the dynamics of faith, its true and genuine sense and meaning, final goal and purpose. The crisis of faith in this vital relationship is reflected in the crisis of the Christian marriage, i.e. the crisis of the meaning of the Christian marriage reflects the crisis of faith. The faith and the Christian marriage, which is founded and nurtured by faith, take place in relationships and unavoidable changes of life, they are not static, but dynamic and growing, always facing a crisis that needs a constant answer of conversion and renewal, with a permanent aspiration for a more profound and wholesome faith (Col 2,2). Therefore, the awakening of faith and the education of a mature faith is the most important part of the preparation for a Christian marriage.

Faith must be exposed as a gift and encounter, confidence and collaboration. The marriage is the vital space of the faith, permeated by the responsible, strong and tender love. In the pastoral care of the marriage, an important place should be given to the lifelong, persistent and creative education for the Church life, for without the true and genuine acceptance of the Church, without understanding of its true nature and its mission, the true and genuine meaning of the Christian marriage cannot be understood. What do we mean by “wedding in the church”? Do we consider only the material, sacral space of the church, or the living and spiritual community of faith? The Church, the mystical body of Christ? The answer to this question is crucial. Just as it is important that there is a Church with a family semblance, where the young spouses can easily find a home, and build their family from within as a house Church.

Key words: faith, marriage, crisis, gift, grace, conversion, man – image of God, Church.

